

Handläggare
Helene Mårtenson
Telefon: 08-50808789

Till
Kungsholmens stadsdelsnämnd

Miljöprogram 2030 för Stockholms stad

Svar på remiss från kommunstyrelsen, KS 2023/62

Förvaltningens förslag till beslut

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Sammanfattning

Stockholms stads miljöprogram, ett stadsövergripande styrdokument som slår fast mål inom sju miljö- och klimatområden, har reviderats. Det nya programmet flyttar fram positionerna för en rättvis omställning, ett mer resurseffektivt samhälle och påverkan via vår konsumtion. Förvaltningen ser det som mycket positivt att det nya miljöprogrammet höjer ambitionerna, välkomnar att programmet nu har ett tydligare fokus på kommunikation och föreslår att det tas fram en kommunikationsplan för staden. Förvaltningen ser det som en fördel att programmet föreslås få en förlängd programperiod fram till 2030. Till programmet följer ett större antal indikatorer som förvaltningen ser behöver förtydligas då det i flera fall är oklart hur de ska mätas och vilken förvaltning eller bolag som berörs. Stadsledningskontoret anger att implementeringen av programmet kommer att kräva ytterligare strukturella insatser. Förvaltningen undrar vilka strukturella insatser det är och vad det kommer att innebära för förvaltningens verksamheter.

Programmet anger att stadsdelsnämnderna ska ges en tydligare roll i omställningsarbetet i kontakterna med invånarna. Förvaltningen ser behov av vägledning och stöd för hur omställningen kan genomföras. Ökat fokus på miljö- och klimatkrav i inköp och upphandlingar, och ökad samverkan som ska driva på omställningen ställer höga krav på förvaltningens medarbetare och förvaltningen välkomnar programmets förslag till kompetensutveckling. Det gällande fördelningssystemet för drift och investering i parker och grönområden ger inte det nödvändiga tillskott av medel som behövs för att kunna sköta nya parkmiljöer och reinvestera i de befintliga. Systemet med att söka årliga centrala medel innebär för stadsmiljöarbetet inte en långsiktigt fungerande modell.

Bakgrund

Stockholms stads miljöprogram har reviderats mot bakgrund av det uppdrag som gavs i kommunfullmäktiges budget för 2023.

Förslaget till nytt miljöprogram har tagits fram av brett sammansatta grupper från olika delar av Stockholms stad under ledning av kommunstyrelsen och Stockholms Stadshus AB. I arbetet har representanter från flertalet nämnder och bolagsstyrelser inom staden deltagit och bidragit med expertkunskap inom olika fokusområden.

Remissinstanser förutom stadens förvaltnings- och bolagsnämnder är bland många andra kommunerna i Stockholms län, Alternativ Stad, Byggföretagen, Climate Live, Ellevio, Fastighetsägarna i Stockholm, Fridays for future, Fältbiologerna i Stockholm, Företagarna i Stockholms stad, Göteborgs stad, HSB Bostad, KI, Klimatriksdagen, Kommunal Stockholm, KTH, Ledarna, Malmö stad, Medveten konsumtion, Naturskyddsföreningen, Region Stockholm, Saco – Stockholm, Scouterna Stockholm, STF Stockholm, Stockholms handelskammare, Stockholms universitet, Swedavia, Svensk Dagligvaruhandel, Sveriges Kommuner och Regioner, Våra barns klimat och Vårdförbundet.

Förslaget har skickats ut på remiss av kommunstyrelsen Stockholms stad. Synpunkter ska ha inkommit skriftligen senast den 20 juni 2024

Ärendet

Miljöprogram 2030 för Stockholms stad (bilaga 1) formulerar stadens strategiska inriktning inom miljö- och klimatområdet och slår fast mål inom de sju områden där utmaningarna för Stockholm och påverkan på omvärlden bedöms som störst. Programmet innehåller 18 delmål som preciserar den strategiska inriktningen. Nuvarande miljöprogramms målstruktur och perspektiv ligger i huvudsak fast i detta förslag. Målen följs upp genom ett antal målspecifika indikatorer som antas i samband med stadens budget (bilaga 2). Vilka indikatorer som slutligen följs upp fastställs av kommunfullmäktige i samband med beslut av budget samt av nämnder och bolagsstyrelser i samband med beslut av verksamhetsplaner.

Förslaget till miljöprogram föreslås få en programperiod fram till 2030 vilket är längre än tidigare program. På detta sätt kan miljöprogrammet bättre harmonieras med såväl stadens egna som internationella mål samtidigt som stadens verksamheter får bättre planeringsförutsättningar för de viktiga investeringar och omställningsprocesser som krävs för att bli en mer hållbar stad. Miljöprogrammet är integrerat i stadens överordnade system för

ledning och uppföljning av all verksamhet och ekonomi. Under 2027 ska en mer omfattande halvtidsuppföljning och politisk uppföljning genomföras för att säkerställa att staden är på rätt väg för att nå målen 2030.

Kopplingen till Agenda 2030 har stärkts i programmet så att det tydliggörs att miljöarbetet även behöver främja den sociala och ekonomiska hållbarheten. Innebörden av en rättvis omställning har tydliggjorts och inarbetats. De utvecklade arbetssätt som nuvarande miljöprogram lyfter fram har preciserats ytterligare. Stadens kvalitetsprogram har i tillämpliga delar vägt in i programmet.

Miljöprogram 2030 har getts en mer kommunikativ karaktär än tidigare miljöprogram. Syftet är att tillgängliggöra programmet för stadens medarbetare och stockholmarna, att underlätta kommande kommunikationsinsatser, och att förtydliga hur kommunikation är en integrerad del av att genomföra stadens miljöarbete. Programmet's mål och delmål har utvecklats utifrån miljötilståndet i staden, internationella överenskommelser och nationella mål, målsättningar i kommunfullmäktiges budget för 2023 samt erfarenheter från uppföljning av innevarande miljöprogram.

Programmet fokuserar på vad staden som organisation själv kan göra men innehåller nu i högre grad också målsättningar som uppnås tillsammans med andra, exempelvis näringslivet, civilsamhället, akademien och stockholmarna. Programmet anger att stadens miljö- och klimatarbete i större utsträckning ska vara uppsökande och att stadens nämnder och bolagsstyrelser aktivt ska agera för att stärka stockholmarnas kunskaper och engagemang i miljö- och klimatfrågor. Stadsdelsnämnderna ska ges en tydligare roll i omställningsarbetet och i kontakterna med invånarna.

För att lyckas med klimat- och miljöarbetet betonas en bredd av verktyg och utvecklade arbetssätt som inköp, samverkan, kommunikation samt innovation, digitalisering och lärande.

Stadsledningskontoret anser att implementeringen av programmet kommer att kräva ytterligare strukturella insatser för att bli framgångsrik (bilaga 3). En plan för implementering ska tas fram och en styrgrupp för implementeringen bör inrättas. Därutöver bör särskilda samordningsgrupper för de olika målområdena vidareutvecklas eller initieras. Stadens stödfunktioner, interna nätverk och partnerskap med externa aktörer kan ytterligare stärkas för att möta de höga ambitionerna i miljöprogrammet. Vidare anger stadsledningskontoret att de åtgärder som krävs i miljöprogrammet i vissa fall kommer att vara resurskrävande och i andra fall innebära minskade kostnader. Det kan handla om exempelvis förändrade

driftkostnader till följd av ökad skötsel eller avtalsuppföljning. Detta innebär att nämnder och styrelser måste göra kloka avvägningar med hänsyn tagen till miljönyttan relaterat till kostnaderna och väga in driftkostnadsperspektivet.

I kommunfullmäktiges budget för 2023 lyfter stadsledningskontoret att kommunstyrelsen ska införa miljö- och klimatkonsekvenser som beredningskrav i stadens tjänsteutlåtanden. I och med beslut om miljöprogram införs detta. Stadsledningskontoret avser att i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden återkomma med ett metodstöd för analysen.

Miljöprogrammets sju mål

1. En rättvis och inkluderande omställning

handlar om att miljö- och klimatarbetet är avgörande ur ett rättviseperspektiv. Stadens verksamheter ska utformas så att de bidrar till ett mer jämlikt samhälle, stärker en rättvis omställning, och skyddar de grupper som drabbas hårdast av miljö- och klimatproblemen. Stockholmarna ska vara delaktiga och ha inflytande i klimatomställningen. Människor behöver känna trygghet i omställningen för att den ska kunna ske tillräckligt snabbt.

Delmål

- 1.1 Stadens verksamheter stärker en rättvis omställning
- 1.2 Stockholmarna är delaktiga i omställningen

2. Ett Stockholm utan globalt klimatavtryck

tar avstamp i Parisavtalet och det ansvar som en stad som Stockholm förväntas ta. Stockholm ska bli klimatpositivt 2030 och fossilfritt 2040 genom kraftigt minskade utsläpp och koldioxidlagring. Staden ska verka för att den fossila plasten ska fasas ut. Utsläppen till följd av stadens, boendes och verksammas konsumtion ska minska kraftigt, både de utsläpp som sker i Stockholm och i omvärlden. De konsumtionsbaserade utsläppen ska halveras till 2030.

Delmål

- 2.1 Ett Stockholm som är klimatpositivt 2030 och fossilfritt 2040
- 2.2 Minskad klimatpåverkan från transportsektorn
- 2.3 En fossilfri organisation 2030
- 2.4 Halverad klimatpåverkan från konsumtion
- 2.5 Minskad klimatpåverkan från mat

3. Ett Stockholm med livskraftiga ekosystem

innebär att stadens växter och djur ska leva i livskraftiga populationer, att den blågröna infrastrukturen ska stärkas, och att mer natur ska skyddas. Vattenkvaliteten ska förbättras och på sikt ska god vattenstatus uppnås. Utöver arbetet med att minska klimatpåverkan

behöver Stockholm anpassas till effekterna av ett förändrat klimat. Områden med höga naturvärden ska värnas, livsmiljöer ska restaureras och den blågröna infrastrukturen ska stärkas.

Delmål

- 3.1 Stärkt biologisk mångfald och blågrön infrastruktur
- 3.2 Förbättrad vattenkvalitet och stärkta livsmiljöer
- 3.3 Staden bidrar till stärkt biologisk mångfald i omvärlden

4. Ett klimatanpassat Stockholm

handlar om att stärka stadsmiljöns resiliens med hänsyn till ett varmare och mer nederbördsrikt klimat. Staden behöver arbeta vidare med verksamhetsanpassning och ha rutiner och åtgärder på plats för att bedriva samhällsviktig verksamhet även under extrema väderhändelser. Särskild hänsyn ska tas till utsatta grupper och rättviseperspektivet. Värmeböljor medför risker främst för äldre och kroniskt sjuka. Även små barn kan påverkas negativt. I egenskap av stor livsmedelskonsument behöver staden arbeta strategiskt och långsiktigt förebyggande för att säkra livsmedelstillgången.

Delmål

- 4.1 En stadsmiljö mer anpassad till ett förändrat klimat
- 4.2 Stärkt motståndskraft vid extremväder

5. Ett resurseffektivt och cirkulärt Stockholm

Användningen av materiella resurser och energi behöver bli mer effektiv. Konsumtionen behöver minska till hållbara nivåer och staden behöver förändra materialval, beteenden och konsumtionsmönster samt främja och möjliggöra cirkulära flöden. Resurser behöver cirkulera i stället för att gå till förbränning. För att nå målet behövs insatser från såväl staden som stockholmarna, civilsamhället, näringslivet och akademien. Giftfrihet är en förutsättning för ökad cirkularitet.

Delmål

- 5.1 Hållbar konsumtion och effektiv resursanvändning
- 5.2 Cirkulära kretslopp av resurser

6. Ett giftfritt Stockholm

handlar om att förekomsten av skadliga ämnen behöver minska för att inte vålla hälso- och miljömässiga problem. Staden ska minska användningen av skadliga ämnen och verka för ökad medvetenhet om detta bland stockholmarna och näringslivet. Staden ska vidare sätta ett stopp för inköp av varor i vilka innehållet av PFAS, ftalater, bisfenoler och svärnedbrytbara ämnen är känt. Platsgjutet gummi i offentlig miljö ska stegvis fasas ut. Staden behöver prioritera sitt arbete med att minska exponering för extra utsatta grupper.

Delmål

- 6.1 Minskad användning och spridning av skadliga ämnen

6.2 Renare mark och sediment

7. Ett Stockholm med frisk luft och god ljudmiljö

innebär att utsläppen från framförallt trafiken minskar så att luftkvaliteten förbättras och bullret från trafiken minskar. Luften i Stockholm ska vara ren och Stockholms ljudmiljö ska vara god och främja trivsel och rekreation. Trafiken är den största källan till luftföroreningar och buller i Stockholm. Därför måste den negativa miljöpåverkan från trafiken minska. Staden behöver också komplettera med åtgärder som skyddar invånarna från de skadliga nivåer av buller och luftföroreningar som ändå uppstår.

Delmål

7.1 Trafikens påverkan på luftkvaliteten minskar

7.2 Förbättrad ljudmiljö

Arbetsätt för att nå målen

Miljöprogrammet identifierar nedan områden som viktiga framgångsfaktorer för ökad måluppfyllelse.

Intern och extern samverkan

Programmet lyfter att alla stadens nämnder och bolagsstyrelser är viktiga i arbetet för att nå miljöprogrammets mål och att det ställer stora krav på intern samverkan mellan dessa. Stadsledningskontoret skriver att särskilda samordningsgrupper för de olika målområdena bör vidareutvecklas eller initieras och att stadens stödfunktioner och interna nätverk ytterligare kan stärkas för att möta de höga ambitionerna i miljöprogrammet. I programmet föreslås till exempel en stadsövergripande samordning för måltids- och livsmedelsfrågor (mål 2.4), stödfunktioner för att stötta i arbetet med att reducera risker vid extrema väderhändelser (mål 4.2), och för att utveckla samarbets- och finansieringsmodeller för stadens förvaltningar och bolags klimatanpassningsåtgärder (mål 4.1).

Staden behöver också säkerställa att invånarna involveras i miljö- och klimatarbetet. Staden ska därför fördjupa dialogen och policyutvecklingen tillsammans med invånare, exempelvis genom ett medborgarråd.

Inköp

Inköp framhålls som ett betydelsefullt verktyg för att uppnå flera av miljöprogrammets mål. Staden köper årligen varor, tjänster och entreprenader för stora belopp. Det finns därför potential att göra en stor miljönytta genom att göra mer hållbara val i dessa inköp. Miljö- och klimatkrav i upphandlingar ska driva på för att minska klimatpåverkan vid offentlig konsumtion (mål 2.4), stärka rättviseperspektivet (mål 1.1), och sätta ett stopp för inköp av varor i vilka innehållet av kemikalierna PFAS, ftalater, bisfenoler och svår-

nedbrytbara ämnen är känt (mål 6).

Kommunikation och påverkansarbete

Stadens interna och externa kommunikation anges som en central strategisk process som ger stöd för att nå målen i programmet. Kommunikationsinsatser som riktar sig till målgrupper, aktörer och intressenter som kan bidra till att målen i miljöprogrammet nås är särskilt viktiga. Kommunikation är också ett viktigt verktyg för att påverka konsumtionsmönster och därmed de konsumtionsbaserade utsläppen. Programmet betonar att det behövs en ambitionshöjning kring kommunikation och dialog för att nå ut till fler, även grupper som idag är svåra att nå. Staden behöver stödja och visa på hållbara val som är lättillgängliga för invånarna samt motivera varför det är viktigt att ställa om och varför alla behöver delta i detta arbete.

Innovation, digitalisering och lärande

Programmet lyfter att utmaningarna inom miljö- och klimatområdet skapar behov av nya lösningar, att innovation behöver utgå från användarperspektivet och att nämnder och bolagsstyrelser behöver utveckla strukturer, arbetssätt och stöd för att tillvarata medarbetarnas idéer. Programmet pekar också på vikten av att tillvarata digitaliseringens möjligheter, inkludera nya arbetssätt, utveckla tjänster för invånare och näringsliv, och sprida kunskap om det arbete som utvecklats. Utmaningarna inom miljö- och klimatområdet skapar behov av nya lösningar, innovationer som behöver utgå från användarperspektivet och drivs av behoven. Innovationsarbete går ofta på tvärs med inarbetade strukturer, arbetssätt och processer.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom ekonomiavdelningen i samråd med verksamhetsavdelningarna. Stadsdelsnämndens pensionärsråd, rådet för funktionshinderfrågor samt förvaltningsgruppen har beretts möjlighet att lämna sina synpunkter i ärendet och eventuella synpunkter från dem återfinns i respektive protokoll.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Programmet i stort

Förvaltningen ser det som mycket positivt att det nya miljöprogrammet höjer ambitionerna, i samstämmighet med Parisavtalet och de globala målen enligt Agenda 2030. Förvaltningen välkomnar att programmet nu har ett tydligare fokus på kommunikation, samverkan och pedagogik som särskilt viktiga arbetsområden för att realisera miljö- och klimatmålen i staden, och att själva programmet har ett tydligt och kommunikativt upplägg. Förvaltningen ser det också som en fördel att miljöprogrammet föreslås få en förlängd programperiod fram till 2030 så stadens verksamheter får bättre

planeringsförutsättningar för de viktiga investeringar och omställningsprocesser som krävs.

Stadsledningskontoret anger att implementeringen av miljöprogrammet kommer att kräva ytterligare strukturella insatser och ska ta fram en plan för implementering och inrätta en styrgrupp. Förvaltningen undrar vilka strukturella insatser det är och vad det kommer att innebära för förvaltningens verksamheter.

Stadsledningskontoret fastslår att en analys av miljö- och klimatkonsekvenser, inklusive ett rättviseperspektiv, ska inkluderas i alla relevanta nämnd- och styrelsebeslut som påverkar uppfyllandet av stadens miljö- och klimatmål. Likaså ska kommunstyrelsen ta fram en metod som stöd till förvaltningar och bolagsstyrelser för införandet av miljö- och klimatkonsekvensanalys som beredningskrav i stadens tjänsteutlåtanden. Förvaltningen välkomnar detta metodstöd och ser att det med fördel även kan inkludera de övriga perspektiv som är viktiga vid sidan av miljö, klimat och rättvisa så som jämställdhet, tillgänglighet, äldrevänlig stad, och barnperspektivet.

Indikatorer

Till programmet föreslås ett större antal indikatorer (bilaga 2). Förvaltningen ser att de föreslagna indikatorerna behöver förtydligas då det i flera fall är oklart hur indikatorerna ska mätas och vilken förvaltning/bolag som berörs av dem. Den nya föreslagna obligatoriska nämndindikatorn ”Relativ energianvändning” behöver till exempel definieras ytterligare. Angiven definition är *Olika mätmetoder baserat på verksamhet*. Det skulle vara effektivt att kunna mäta energianvändningen per lokal för att på så sätt få fram förbrukningen per kvadratmeter i respektive objekt, men energianvändningen ingår ofta i lokalhyran vilket gör det svårt för förvaltningen att följa upp förbrukningen.

Mål 1 En rättvis och inkluderande omställning

Programmet anger att stadens miljö- och klimatarbete i större utsträckning behöver nå ut till Stockholmarna i egenskap av kunder och brukare av stadens tjänster, och att stadsdelsnämnderna ska ges en tydligare roll i omställningsarbetet och i kontakterna med invånarna. Förvaltningen ser behov av vägledning för hur ett arbete med rättvis- och jämställdhetsaspekterna i omställningen kan genomföras. Stockholm har blivit utvald som en av 100 städer att delta i EU-missionen om klimatneutrala och smarta städer 2030. Förvaltningen, som deltar i EU-projektet SCALE Stockholm tillsammans med fem andra stadsdelar, ser här nya möjligheter att dela erfarenheter och utveckla arbetsformer tillsammans för att ställa om för klimatet, så som programmet förespråkar.

Förvaltningen ser att en ökad insats behöver ökade resurser och ökat stöd från staden. För att kommunicera stadens miljö- och klimatarbete till de stockholmare som brukar stadens tjänster och för att kunna vara en förebild med vårt beteende i omställningen behöver infrastrukturen komma på plats, som till exempel återvinningskärl för alla fraktioner (som kräver funktionellt utrymme från fastighetsägarna och flexibla tömningslösningar från staden), återanvändningsbara liggunderlägg i äldreomsorgen (som kräver ökade tvättmöjligheter) och energismarta lösningar i lokalerna. Det vi gör i vårt dagliga arbete uppmuntrar andra medarbetare och brukare till att göra likadant.

Programmet anger att Stockholms stad ska bidra till att skapa goda förutsättningar för ett vitalt samarbete med civilsamhället, bland annat genom att vidareutveckla föreningsstöd riktat till miljö- och klimatarbete (mål 1.2). Stadsdelsnämnden bidrar varje år till föreningar som kompletterar nämndens verksamhet. Förvaltningen föreslår att nämndens riktlinjer för föreningsstöd förtydligas med att föreningar som jobbar med klimat och miljö har möjlighet att ansöka om föreningsstöd.

Mål 2 – Ett Stockholm utan globalt klimatavtryck

I syfte att bidra till minskade utsläpp av växthusgaser ställer förvaltningen stadsgemensamma miljökrav i avtal med parkdrift- och anläggningsentreprenader på bland annat drivmedel till fordon och arbetsmaskiner. Förvaltningen ser ett behov av kompetensstöd kring upphandling samt tydligare delmål för att stadens målsättning om en fossilbränslefri stadsmiljöverksamhet ska kunna uppnås.

För att stadsmiljöverksamheten ska kunna minska sina transporter är tillgången till kommunaltekniska ytor viktigt. Tillgången är en förutsättning för att förvaltningen ska kunna fortsätta förbättra sitt arbete med återbruk och lagring av material som använts vid investeringar och skötsel av parker och grönområden. Förvaltningen upplever det svårt att få gehör för detta behov i samband med stadsutveckling och efterfrågar en stadsövergripande diskussion om hur tillgången på denna typ av ytor ska säkras. Kostnad för att etablera och driva dessa ytor behöver också belysas.

Förvaltningen har infört källsortering i vissa parker. För ytterligare utbyggnad inväntar stadsdelsförvaltningen att ett stadsövergripande strategiskt beslut tas kring hur tömning och transporter till och från dessa kärl ska genomföras. Exempelvis kräver mindre parkvägar ofta mindre fordon för transporter, vilket gör att transporter till kärl i park inte kan göras av samma fordon som används på gata. I den täta stenstaden är parkmark en bristvara. Förvaltningen anser därför

att det är av stor vikt att finna lösningar kring den fastighetsnära avfallshanteringen som innebär att grönyta inte tas i anspråk.

Mål 3 – Ett Stockholm med livskraftiga ekosystem

Förvaltningen ser positivt på programmets föreslagna stadsövergripande samordning för måltids- och livsmedelsfrågor då det finns ett stort fokus på detta område. Sex indikatorer är kopplade till livsmedel: två till ekologiska livsmedel (mäter i kilo och i kronor), två till klimatpåverkan från livsmedel och från måltider, en till matsvinn och en till andel inköpta animalier med krav på djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning.

I en stad som expanderar är ekologisk kompensation ett viktigt verktyg för att kunna värna och bibehålla de ekologiska funktioner som finns i grönstrukturen. Kompensationen ska vara i paritet till de värden som går förlorade i och med exploateringen. Stadens arbete med ekologisk kompensation bedrivs idag huvudsakligen inom ramen för enskilda exploateringsprojekt. Det saknas ett sammanhållet arbete med ekologisk kompensation på strategisk nivå där ny metodik kombinerat med innovativa finansieringsmodeller för kompensation tas tillvara och utvecklas. En tydligare beslutsgång efterfrågas med möjlighet att delta i framtagandet av kompensationsåtgärder. De gröna kilarna, som fungerar som spridningskorridorer, är exempelvis viktiga element för biologisk mångfald, som behöver skyddas i samband med exploatering.

Förvaltningen anser även att det finns behov av en stärkt områdesplanering i samband med exploatering i staden. Det bör finnas krav på viss tillgänglig grönyta inom ett större område, för att möjliggöra exempelvis ökad krontäckningsgrad och dagvattenhantering. Det stadsövergripande trädmålet, som bland annat innebär att ett nedtaget träd ska ersättas med två i anlagda parker, ska följas av samtliga berörda förvaltningar i staden. Ambitionen i förvaltningen är att om möjligt alltid ersätta träd som tas ned, både med tanke på klimat och biologisk mångfald men även av kulturhistoriska och estetiska skäl. I det framtagna trädmålet saknas dock en beskrivning av vad som definieras som *träd* och vad som avses med *anlagd park*, vilket öppnar upp för tolkningar och missförstånd. Beroende på hur man ska tolka begreppet *träd* och *anlagd park* så kan trädmålet också innebära stora merkostnader, vilket förvaltningen ser som en utmaning. Förvaltningen anser även att det i dagsläget saknas övergripande områdesvisa trädplaner för ökad krontäckningsgrad på hårdgjorda ytor, som skulle underlätta för flera förvaltningar att arbeta åt samma håll.

Mål 4 – Ett klimatanpassat Stockholm

Förvaltningen ser positivt på programmets åtgärdsförslag att inrätta stödfunktioner till stadens verksamheter för att stötta i arbetet med verksamhetsanpassning och att reducera risker vid extrema väderhändelser, samt att utveckla samarbets- och finansieringsmodeller för stadens förvaltningar och bolags klimatanpassningsåtgärder.

Ett förändrat klimat kommer bland annat innebära en ökad och alltmer intensiv nederbörd, med större behov av utjämning och fördröjning av vattenflöden. Högre krav på lokalt omhändertagande av dagvatten vid ombyggnationer och exploatering innebär också att parkmark kan behöva tas i anspråk för rening och fördröjning. Detta ställer krav på samarbeten, nya avtal och diskussion kring fördelning av medel mellan fackförvaltningarna, stadsdelsförvaltningarna och ledningsägare. Multifunktionella ytor ställer höga krav på en förtydligad gränssnittslista, till exempel gällande dagvattenanläggningar som förläggs i parkmiljö men som omhändertar trafikdagvatten. Dessa ytor är dessutom ofta kostsammare att både investera i och framförallt att underhålla.

Mål 5 Ett resurseffektivt och cirkulärt Stockholm

Programmet pekar på att det krävs ökad samverkan inom staden för att förbättra möjligheterna till källsortering och öka utsorteringsgraden i stadens verksamheter (mål 5.2). Trots att stadens förvaltningar och fastighetsbolag ska arbeta aktivt med att erbjuda sorteringsmöjligheter till verksamheter sker detta inte på flera av förvaltningens förskolor. Likaså finns det några fall inom äldreomsorgen där återvinningsrummen är små, trånga och delas av flera verksamheter, vilket skapar dagliga och onödiga utmaningar för medarbetarna att kunna göra rätt. Genom kommunikation ska verksamheter och medborgare inspireras till hållbara beteenden. Då är det av avgörande betydelse att infrastrukturen är på plats.

Arbetsätt för att nå målen

Intern och extern samverkan

Stadsledningskontoret skriver att särskilda samordningsgrupper för de olika målområdena bör vidareutvecklas eller initieras. Detta ser förvaltningen som mycket angeläget för ett framgångsrikt arbete. Förvaltningen tror på samverkan: brett kring olika områden och aktiviteter - både mellan avdelningar inom förvaltningen, samt med andra stadsdelsförvaltningar och med andra förvaltningar och bolag i staden. Redan idag pågår en hel del samverkan dagligen i stadens ordinarie verksamheter, men ofta med andra fokus än miljö och klimat. En utmaning är att inkludera och integrera miljö- och klimat- och även rättviseperspektivet i det dagliga arbetet, så att det får ta en självklar plats.

Samverkan mellan olika nyckelgrupper i och mellan stadsdelsförvaltningarna, som till exempel lokalsamordnare och intendent, skulle kunna ökas, så att de kan utveckla sina kunskaper inom ett för klimatet vitalt område som är under stor och snabb utveckling. Likaså skulle befintliga nätverk för inköpare och upphandlare kunna vara lämpliga forum för att gemensamt arbeta för ökad cirkularitet, stärkta rättviseperspektiv och minskad konsumtion. Ett gott exempel på samverkan mellan nyckelfunktioner är stadsdelsförvaltningarnas miljösamordnarnätverk, som förstärks genom miljöförvaltningens aktiva deltagande och stöd.

En utmaning med samverkan i stadens organisation när det gäller nya, större initiativ är att det ofta kan vara otydligt vem som kan/ska initiera, leda och delta. Det kommer troligen kräva en annan samarbetsform än den linjära som är en fundamental del av stadens struktur. Här kommer innovation in som lyfts i programmet: ”innovationsarbete går ofta på tvärs med inarbetade strukturer, arbetssätt och processer. Det ... ställer krav på en annan styrning och ledning jämfört arbetet med ständiga förbättringar.” Ett exempel som tydligt sätter fokus på behovet av strukturerad samverkan är arbetet med klimatanpassning eftersom klimatet inte tar hänsyn till vare sig geografiska eller organisatoriska gränser. Förvaltningen efterlyser också ett samverkansforum i staden för gemensam utveckling av arbetet inom ramen av Agenda 2030, där även stadsdelsförvaltningarna kan delta.

Inköp

Programmet anger att ett omfattande arbete krävs för att minska och förändra den offentliga konsumtionen i staden för att minska klimatpåverkan vid offentlig konsumtion, stärka rättviseperspektivet, och sätta ett stopp för inköp av varor i vilka innehållet av kemikalierna PFAS, ftalater, bisfenoler och svärnedbrytbara ämnen är känt. Det här ställer höga krav på förvaltningens medarbetare. Stöd och utbildning kommer behövas vilket programmet också lyfter, till exempel genom kompetensutveckling för stadens medarbetare inom inköp, upphandling och avtalsuppföljning. Förvaltningen välkomnar dessa kompetensutvecklingsförslag och efterfrågar också stödmaterial med tydliga anvisningar som medarbetarna kan följa i det dagliga arbetet.

Kommunikation och påverkansarbete

Programmet anger att en ambitionshöjning kring kommunikation och dialog är nödvändig för att även nå ut till grupper som idag är svåra att nå; och att staden behöver stödja och visa på hållbara val som är lättillgängliga för invånarna. Förvaltningen tycker det är mycket positivt att programmet nu inkluderar kommunikation som ett särskilt viktigt verktyg, och föreslår att det tas fram en kommu-

nikationsplan som kan stödja förvaltningar och bolag i det ambitiösa arbetet. Förvaltningen önskar också hjälp med framtagande av kommunikationsmaterial, så som till exempel filmer eller Power Points om de olika delmålen, som varje förvaltning kan komplettera med sin lokala profil.

I samband med att staden ska samverka med civilsamhälle, invånare och näringsliv för minskad konsumtion, minskad användning av plast samt ökad materialåtervinning; och arbeta systematiskt med kommunikation för att påverka och förbättra beteenden kopplat till miljö och klimat, blir stadens evenemang viktiga kommunikativa och pedagogiska arenor för stockholmarna där staden kan statuera goda exempel för till exempel ökad återvinning. När besökare producerar förpackningsavfall på stadens evenemang bör de också av staden ges möjlighet att sortera avfallet.

Innovation, digitalisering och lärande

Programmet lyfter att det nu finns behov av nya lösningar som behöver utgå från användarperspektivet och att nämnder och bolagsstyrelser behöver utveckla strukturer, arbetssätt och stöd för att tillvarata medarbetarnas idéer. Förvaltningen anser att det är centralt i detta avseende med utbildning och pedagogiskt stöd för medarbetarna för att kunna genomföra miljö- och klimatarbetet i verksamheterna. Staden och förvaltningen behöver lägga mer resurser på att översätta målen och dess inneboende handlingar till medarbetarnas verklighet, så att det blir lätt för dem att göra rätt i en arbetsvardag som ofta är fylld av aktiviteter. Det betonas flera gånger i programmet att beteende är viktigt.

Ekonomiska aspekter

Stadsledningskontoret anger att de åtgärder som krävs i programmet i vissa fall kommer att vara resurskrävande och i andra fall innebära minskade kostnader. Nämnder och styrelser uppmanas göra kloka avvägningar med hänsyn tagen till miljönyttan relaterat till kostnaderna, samt väga in driftkostnadsperspektivet. Förvaltningen vill här lyfta fördelningssystemet för drift och investering i parker och grönområden, som idag inte ger det nödvändiga tillskott av medel som behövs för att kunna sköta nya parkmiljöer och reinvestera i de befintliga. Fler parkbesökare och efterfrågan på fler funktioner ställer höga krav på skötsel och förnyelse av parkerna så att de blir långsiktigt hållbara, samtidigt som parkernas karaktärer samt natur- och kulturvärden värnas. För att kunna öka kron-täckningsgraden, investera i och sköta multifunktionella ytor, höja miljökraven för entreprenörer och återbruka material anser förvaltningen att det krävs en utvecklad stadsmiljönyckel. Systemet med att söka årliga centrala medel innebär för stadsmiljöarbetet inte en långsiktigt fungerande modell. Klimatinvesteringar eller medel

för biologisk mångfald är ettåriga och ger inte utrymme för att till exempel kunna hantera etableringsskötsel av nyplanterade träd, som måste ske upp till 5 år efter plantering.

Ann-Christine Hansson
Stadsdelsdirektör

Kungsholmens
stadsdelsförvaltning

Catharina Liljedahl
Avdelningschef
ekonomiavdelningen
Kungsholmens
stadsdelsförvaltning

Bilagor

1. Miljöprogram 2030 för Stockholms stad
2. Förslag till indikatorer
3. Tjänsteutlåtande Stadsledningskontoret Dnr KS 2023/682

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Ann-Christine Hansson, Stadsdelsdirektör	2024-05-29
Catharina Liljedahl, Avdelningschef ekonomiavdelningen	2024-05-28